

ben bestaan uit een plattelandsbevolking, 'voor het meerendeel trouwe bezoekers der kerken', stelde voor in de verschillende erediensden vanaf de kansel voor deze zaak een opwekkend woord te doen spreken. Ook het district Kralingscheveer wenste in te spelen op de plaatselijke toestanden door intekenlijsten te vragen met ruimte voor het invullen van plus-minus twaalf namen, 'zijnde bestemd voor één gezin'. In oktober 1897 werden de circulaires verzonden.

Merkwaardig was het streven zoveel mogelijk deelnemers op de lijsten te krijgen. Dáár lag de nadruk op en niet op de hoogte van de bedragen, die de kleine burgerij immers zou kunnen afschrikken. Kortom, eigenlijk ging het in de eerste plaats om een soort loyaliteitsverklaring aan het koningshuis, en pas in de tweede plaats om een geschenk. Een geschenk overigens waarvan men kon vermoeden, dat de regentes het voor een goed doel in het algemeen belang zou bestemmen. Het werd het eerste sanatorium in Nederland, Oranje Nassau's Oord te Renkum, gevestigd op de buitenplaats die Emma, waarschijnlijk als onderdeel van het huwelijkscontract, van Willem III ten geschenke had gekregen.

In januari 1898 werd vanuit Rotterdam een bedrag van bijna dertienduizend gulden overgemaakt. Landelijk werd een eindstand bereikt van rond driehonderdduizend gulden. Het aantal intekeningen in Rotterdam bedroeg elf-en-een-half-duizend. Afgezet tegen een bevolking van krap driehonderdduizend en een gemiddelde gezinsgrootte van vijf personen komen we aan een deelname van nog geen twintig procent. Of dit een algemene deelname was? Het lijkt er niet erg op³⁰).

Koningin Emma is in Rotterdam nog vaker gehuldigd. Daarover straks meer, eerst eisen de bezoeken onze aandacht op. Die vormen hoe dan ook toch het 'pièce de resistance' van de relatie Emma-Rotterdam. Bij één van de officiële bezoeken van de koningin-regentes en koningin Wilhelmina, overigens niet aan Rotterdam, is een penning geslagen met de spreuk: 'De liefde is bij het aanschouwen vermeerderd'³¹). Om populariteit te verwerven bij het Nederlandse volk moesten de vorstelijke personen vaker gezien worden, dat zag de regentes wel in. Daarom heeft Emma met haar jeugdig kind stad en land afgereisd. De onderdanen moesten de kans krijgen de verre en hoge majesteiten in werkelijkheid te aanschouwen. Zo zouden die geen figuren meer zijn als uit een sprookje, maar reële mensen aan wie voor velen vreugdevolle persoonlijke herinneringen verbonden waren. Niet ten onrechte ver-